

LEPPÄLAHDEN *KYLÄSUUNNITELMA*

Laatijat 9.1.2004
Teijo Taipale
Kalevi Katajisto

LEPPÄLAHDEN KYLÄSUUNNITELMA

YLEISTÄ KYLÄSTÄ	2
ASUMINEN	3
ELINKEINOT JA YRITYKSET	3
KOULU.....	3
MERKITTÄVIÄ RAKENNUKSIA JA NÄHTÄVYYKSIÄ	4
YHDISTYKSET	4
KEHITETTÄVÄÄ YHDISTYSTOIMINNASSA	4
VAPAA-AIKA JA HARRASTUSMAHDOLLISUUDET.....	5
KEHITETTÄVÄÄ VAPAA-AJAN JA VIRKISTYKSEN ALUEELLA	6
MATKAILU- JA LOMAMAHDOLLISUUDET.....	6
KEHITETTÄVÄÄ MATKAILUSSA JA LOMAILUSSA.....	7
LIIKENNE.....	7
TIET.....	7
VEINEILY	8
JULKISET LIIKENNEVÄLINEET	8
TEKNINEN HUOLTO.....	8
LIITTEET	8

YLEISTÄ KYLÄSTÄ

Leppälahti on Jyväskylän maalaiskunnan itäisin kylä. Se sijaitsee n. 15 km Jyväskylästä itään, Leppäveden rannalla, valtatie 9:n varrella. Myös Pieksämäen rata kulkee keskeltä kylää. Radan ja myöhemmin valtatieen rakentamisella onkin ollut suuri merkitys kylän kehitykseen. Uusimpana liikenneväylänä on tullut Keitele-Päijänne kanavareitti, joka kulkee kylän pohjoisosan, Mehtoniemen kärjen kautta.

Osa Leppälahdesta on vuoteen 1973 saakka kuulunut Laukaan kuntaan.

Nykyinen Leppälahden alue muodostuu erilaisista asustusmuodoista: asemanseudun tihentymästä ja sitä ympäröivästä maatalousalueesta. Maatalousalueelle on viime vuosina rakennettu myös uusia omakotitaloja. Näiden vakituisten asuntojen lisäksi Leppäveden, Muurikaisjärven ja Palvajärven rannoilla on satoja loma-asuntoja.

Viime vuosisadan alussa Leppälahden alueella elettiin maataloudesta. Ainoa teollisuuslaitos oli tervatehdas. Lähellä oli kuitenkin Haapakoski (Vaajakoski), missä patruuna Salvesenin sahat tarjosivat työtä myös osalle leppälahtelaisista.

Suuri muutos elinkeinorakenteessa tapahtui, kun keisari oli määrännyt Pieksämäen radan rakennettavaksi Leppälahden kylän kohdalta. Se toi valtavasti työtä. Ratatyömaa alkoi vuonna 1914. Leppäveden yli rakennettiin kilometrin mittainen pengeri. Siitä puoli kilometriä itään tehtiin silloin Pohjoismaiden suurin maaleikkaus. Vielä muutama kilometri itään ja vastassa oli Pönttövuori, johon puhkaistiin tunneli.

Pääosa radanrakentajista oli vakinaisia, ratatyömaan mukana siirtyneitä miehiä. Suuresta joukosta jäi kuitenkin osa asumaan paikkakunnalle, joten asukasluku kasvoi ja uusia asuntoja rakennettiin. Radan valmistuminen paransi kulkuyhteyksiä maakunnan keskukseen, Jyväskylään. Nyt maalaisilla oli mahdollisuus viedä tuotteitaan taajamiin.

Seuraava merkittävä asutuksen lisäys tapahtui Toisen maailmansodan jälkeen, kun kylään muutti runsaasti siirtolaisia. Aukasta n. neljännes on Karjalan siirtolaisia ja heidän lapsiaan. Kaikkiaan n. kaksi kolmannesta Leppälahden asukkaista on muuttanut paikkakunnalle vuoden 1939 jälkeen. Toivakan tie tehtiin 1950-luvun alussa. Nyt päästiin Peiponsalmen kapulalossin kautta autolla Vaajakoskelle ja edelleen Jyväskylään.

1960-luvun lopulla valmistui valtatie 9 Vaajakoskelta Leppälahteen asti. Työmaa oli suuri, koska taas rakennettiin pengeri Leppäveden yli. Työllistävä vaikutus ei enää ollut samaa luokkaa, kuin ratatyömaan aikana – suuret koneet korvasivat hevos- ja lapiomiehet. Liikenneyhteyksiin tie toi valtavan parannuksen. Enää ei tarvinnut kiertää keinoa soratietä Peiponsalmen kautta. Nyt sai ajaa sileätä asfalttia ja matka lyheni kymmeniä kilometrejä. Tieyhteyden vaikutus muuttohalukkuuteen paikkakunnalle on ollut suuri, uusien asukkaiden määrä on yllättänyt Jyväskylän maalaiskunnankin. Alueiden kaavoituksen ja sitä kautta kunnallistekniikan puute on ollut paikkakunnan kasvun haittana.

Huonojen liikenneyhteyksien aiheuttama, pitkään kestänyt eristyisyys on varmasti vaikuttanut positiivisesti kyläläisten yhteishenkeen, mikä näkyy yhdistystoiminnassa ja osallistumisessa erilaisiin kylän viihtyisyyttä parantaviin talkoisiin.

ASUMINEN

Leppälahden asutusta leimaavat edellä mainitut kylän kehitysvaiheet. Maatilat ovat pääosin samoja, joiden maista muut rakennuspaikat pääosin on lohkottu. Maatilat sijaitsevat Puhdaspohjalta Mehtoniemeen ulottuvassa Kapakka- ja Mehtovuoren välisessä laaksossa. Tämän lisäksi on Palvaniemessä yksi tila ja samoin yksi Manunsaarella ja muutama kauempana Toivakan tien varrella. Maatiloja asuttavat muutamaa poikkeusta lukuunottamatta vanhat omistajasuvut.

Aseman seudulle syntyi lähes taajamanomainen omakotiasutus 1920- ja 1960-lukujen välisenä aikana. Sinne keskittyivät myös palvelut, joten se oli tuona aikana kylän keskus. Asemalta puoli kilometriä Toivakan suuntaan erkanevalla Tervatehtaantie, joka rakennettiin 1980-luvulla kuin kaavoitettu omakotialue. Tervatehtaantien asukkaat ovat sekä uusia alueelle muuttaneita että paluumuuttajia.

Maatilojen maista on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana lohkottu kymmeniä omakotitontteja. Tontit ovat suuria, koska rakentaminen on vaatinut poikkeusluvan. Näiden talojen asukkaat ovat yleensä uusia paikkakunnalle muuttaneita.

Loma-asuntoja on niin runsaasti, että niiden asukkaat antavat merkittävän panoksen kylän toimintoihin ja niiden kehittämiseen. Loma-asunnoista suuri osa on ympärivuotiseen käyttöön rakennettuja, joten asukkaat viettävät paljon ajastaan Leppälahdessa myös talviaikaan.

ELINKEINOT JA YRITYKSET

Suurin osa Leppälahden asukkaista käy työssä lähiseudun taajamissa. Maatilat eivät voi palkata ulkopuolista työvoimaa, vaan tilat työllistävät vain oman perheen jäseniä. Ainoat muutaman henkilön työllistävät yritykset ovat tarrapaperitehtaan hukkapaperia jatkojalostava ja kuormalavoja valmistava Jeess Papp ja Puu, soraa ja murskeita toimittava Heikki Vesanen, valtatie 9:n varrella, Leppälahden rannassa sijaitseva, kesäisin avoinna oleva Kahvila Leppälahti sekä eläinpuisto Ysitien lemmikki. Kylässä toimii näiden lisäksi viitisentoista erialoilla toimivaa ”yhdenmiehen yritystä”.

KOULU

Ratatyömaan ajan, vuosina 1914-1918, toimi Valtion rautateiden koulu Hantulan ja Siikin talojen läheisyydessä. Sen jälkeen toimi kunnallinen kansakoulu tarkoitukseen vuokratuissa Hantulan tuvassa. Muutaman vuoden kuluttua kunta osti Manunsaaren tien varresta Kankaanhauta nimisen tilan. Tilan päärakennus, entinen tervatehtaanjohtajan asunto, toimi koulurakennuksena. Sen läheisyyteen rakennettiin 1920-luvun lopussa Leppälahden kansakoulu, joka sitten lopetettiin 1960-luvun lopulla. Nykyään se on osa Jyväskylän maalaiskunnan kesäsiirtolaa. Palvajärvelle, Laukaan puoleiseen kylän osaan, perustettiin kansakoulu 1950. Se toimi Heikkilän tilan vanhassa päärakennuksessa. Koulu lakkautettiin 1970. Kylän osien kuuluminen kahteen eri kuntaan aiheutti jonkin verran kiistoja, muuten sopuisassa kylässä. Vuodesta 1970 lähtien koululaisia on kuljetettu linja-autolla Kanavuoreen ja Vaajakoskella. Koulujen lakkauttaminen aiheutti joksikin aikaa taantumaa kylän moninaiselle harrastustoiminnalle.

MERKITTÄVIÄ RAKENNUKSIA JA NÄHTÄVYYKSIÄ

Leppälahdessa sijaitsee kaksi merkittävää rakennusta. Mehtoniemessä sijaitsevan Yrjölän tilan vuonna 1646 rakennettu kaksoisaitta on kunnan vanhin rakennus. Vuonna 1909 valmistui arkkitehti Yrjö Blomstedtin suunnittelema Siikin-tilan Jugend-tyylinen päärakennus. Rakennus on hyvä esimerkki Blomstedtin tyylistä ja harvinaisuus sikäli, että tuohon aikaan talot yleensä rakennettiin ilman piirustuksia.

Tonttuluola Leppäveden rannalla on tutustumisen arvoinen kohde. Se on toiminut sota-aikoina Oravasaarelaisten piilopaikkana. Ketvelsaassa ovat säilyneet Tuomarin kivet. Ukonvuoren laella on rauhoitusalue, jolla sijaitsee erikoinen kivimuodostelma, jonka historiaa ei ole pystytty selvittämään. Kyseessä voi olla ikivanha käräjäpaikka.

YHDISTYKSET

Pitkäikäisin kylän yhdistyksistä on Nuorisoseura, jonka toiminta oli hyvin vireätä siihen saakka, kun sen talo paloi 1970-luvun alussa. Seuran toiminta on virinnyt uudelleen, kun mukaan on saatu kylään muuttaneita uudisasukkaita.

Myös pitkään toiminut VPK järjestää nykyään kiitettävästi nuorisotoimintaa.

Leppälahtelaisten urheiluseura on Pönttövuoren peikot, jonka toiminta on viime vuosina hieman hiipunut.

Edellä mainittujen lisäksi kylällä toimii vielä Leppälahden kalamiehet, metsästysseura Leppälahden Paukkupeikot sekä Leppälahden maa- ja kotitalousseura.

Leppälahdessa toimivat seuraavat yhdistykset:

- Leppälahti – Savio vesihuolto-osuuskunta
- Leppälahden Kylätoimikunta
- Leppälahden Nuorisoseura ry
- Leppälahden Kalamiehet ry
- Leppälahden VPK
- Pönttövuoren Peikot ry
- Kalastuskunnat
- Leppälahden Paukkupeikot
- Leppälahden maa- ja kotitalousseura

KEHITETTÄVÄÄ YHDISTYSTOIMINNASSA

- Yhdistyksiä on riittävästi, mutta niiden pitäisi yhdistää voimiaan. Yhdistystoiminta sirpaleista, hajottaa voimavaroja. Pitäisi kasata mahdollisimman paljon yhden ”sateenvarjon” alle.
- Kylätoimikunnan toiminta hiipunut. Tarvittaisiinko kylän yhteisiä asioita ja –hankkeita ajamaan kyläyhdistystyyppinen taho, jonka toiminta kattaisi koko kyläelämän kirjon, eikä vain kapeampaa sektoria.

- Jonkin tahon tehtävänä tulisi olla kylälle muuttavien asukkaiden huomioiminen. Uudet asukkaat pitäisi toivottaa tervetulleiksi, tiedottaa kylästä ja tarjota heti mahdollisuus osallistua kylän toimintaan. Näin tulijat tuntisivat olonsa heti mahdollisimman kotoisaksi ja tietäisivät kuinka käyttää kylän palveluja. Samoin entisten asukkaiden muistaminen, kesäasukkaat, kyläläisten merkkipäivät ja syntyvät lapset tulisi huomioida.
- Mainonta kylän erinomaisuudesta ja erikoisuudesta tulee hoitaa järjestöjen yhteistoiminnassa.
- Listaus jokavuotisista tapahtumista, markkinointi

VAPAA-AIKA JA HARRASTUSMAHDOLLISUUDET

Leppälahden alueen liikuntamahdollisuuksissa olisi todella paljon kehitettävää ja parannettavaa.

Leppälahden uimaranta sijaitsee aivan Jyväskylä – Kuopio valtatie 9 vieressä, ainoastaan 15 kilometrin päästä Jyväskylästä. Tielaitoksen toimesta uimarannan viereen on rakennettu kaksi kappaletta isoja levähdysalueita grillikatoksineen ja pöytäpenkkiyhdistelmineen. Tällä hetkellä koko Leppälahden seudun asukkaat käyttävät aktiivisesti uimarantaa. Samoin suuri joukko autoilevia perheitä ja ohikulkijoita tulevat varta vasten uimaan sen hyvän sijainnin vuoksi. Myös uimarannan vastakkaisella puolella sijaitsevan Leppälahden kioski-kahvion asiakkaat ovat merkittävä uimarannan käyttäjäryhmä. Uimarannan suuren käyttäjämäärän vuoksi olisi pikaisesti ryhdyttävä uimarannan laajentamiseen ja perusparantamiseen sekä rakennettava muutama uusi pienmuotoinen uimaranta telarantoinen Talsanlammen ja Palvajärven alueille.

Leppälahdessa on oma "urheilukenttä", jossa voi pelata ainoastaan kesällä jalkapalloa tai pesäpalloa ja talvella luistella. Muita liikuntamahdollisuuksia sorapintaisella kentällä ei valitettavasti ole. Kentällä on pelattu alueen urheiluseuran Pönttövuoren Peikkojen pesäpallo-otteluita. Koska "urheilukenttää" sijaitsee Leppälahden taajaman välittömässä läheisyydessä ja on muutenkin keskeisellä paikalla Leppälahdessa, kannattaisi alueelle suunnitella nk. liikuntapuisto. Leppälahden "urheilukentän" alueella on ollut Leppälahden kylätalo, joka paloi 1970-luvulla. Rakennettava kylätalo voitaisiin tehdä suurin piirtein entiselle paikalleen. Valmistuttuaan se helpottaisi lasten ja nuorten kipeästi kaipaamia vapaa-ajanviettotilojen tarvetta. Tällä hetkellä sekä Leppälahden nuorisoseura että alueen lapset joutuvat kokoontumaan Jyväskylän maalaiskunnan omistamassa vanhassa kyläkaupassa, jossa on havaittu pahoja kosteus- ja homevaurioita.

Leppälahdesta puuttuu valaistu kuntoreitti, joka talvisin olisi hiihtokäytössä.

Alueella on hyvät mahdollisuudet kalastukseen: Leppävesi, Palvajärvi, Muurikaisjärvi, Orajärvi, Pitkäjärvi, Talsanlampi. Tunnetuin ja kalaisin näistä järivistä on Muurikaisjärvi, jota hallinnoi Leppälahden Kalamiehet ry. Kyseisestä järvestä löytyy melkein kaikkia arvokaloja.

Leppälahden uimarannan alueella sijaitsee nk. Tervalta, jossa järjestetään vuosittain useita tansseja. Tanssien järjestelyistä ovat vastanneet: Leppälahden Kylätoimikunta ry, Leppälahden Kalamiehet ry, Leppälahden Nuorisoseura ry, Leppälahden kioski-kahvio. Tansseista saatavilla tuloilla on ollut todella merkittävä vaikutus alueen yhdistysten toimintaedellytyksiin.

KEHITETTÄVÄÄ VAPAA-AJAN JA VIRKISTYKSEN ALUEELLA

- * Leppälahden uimarannan laajennus ja perusparantaminen
- * Palvajärven uimarannan ja telarannan rakentaminen
- * Talsanlammen virkistyskäytön parantaminen (vedenpinnan nostaminen)
- * Talsanlammen seudun uimarannan ja telarannan rakentaminen
- * Leppälahden liikuntapuiston rakentaminen
- * Leppälahden kuntopolun / hiihtoladun rakentaminen
- * Muurikaisjärven virkistyskäytön parantaminen
- * Leppälahden kylätalon rakentaminen
- * Oma kokoontumistila nuorille
- * Harrastuspiiri, jossa kukin vuorollaan vetää illan ja opettaa toisille jonkin taitonsa, voi olla mitä vaan, esim. liikuntaa, askartelua, leipomista, valokuvausta...
- * Kaikille kyläläisille avoimia yhteisiä liikunnallisia, kulttuurillisia tapahtumia ja tempauksia
- * Tervalan toiminnan kehittäminen ja rakennuksen perusparantaminen

MATKAILU- JA LOMAMAHDOLLISUUDET

Luonnonkauniiden maisemien ja monien eri järvien tarjoamien erityispiirteiden sekä Keitele – Päijänne kanavan ja Jyväskylän läheisyyden ansiosta Leppälahden seutu tarjoaa aivan uskomattomat mahdollisuudet matkailuun ja lomailuun. Tästä hyvänä esimerkkinä mainittakoon alueen runsas lomakiinteistön määrä ja lukuisten eri maatilojen sivuelinkeinojen harjoittama lomamökkien vuokraustoiminta. Alueen eri järvien yhteenlaskettu rantaviivanpituus on yli 100 kilometriä.

Ehkä suurimpana haittana vesistöjen matkailu-, loma- ja vapaa-aikakäyttöön ovat olleet sopivien rantautumispaikkojen ja venelaitureiden puute. Lähin venesatama sijaitsee Vaajakosken solun alapuolella Päijänteen pohjoisosassa Noukanniemessä. Leppälahdessa on vain yksi 15 m:n pituinen venelaituri uimarannan vieressä varsin tuulisella paikalla. Kalastusmatkailun kehittymistä on haitannut sopivan vesillelaskuluiskan puute. Nykyinen sorapintainen vesillelaskuluiska sijaitsee Leppälahden kioski-kahvion vieressä, mutta sen käyttö on mahdollista vain nelivetoautolla johtuen maaston jyrkkyydestä ja luiskan mataluudesta. Leppälahden rakennettava venesatama sijaitsisi suojaisessa paikassa VR:n vanhalla perinteisellä lastauslaituripaikalla aivan Keitele – Päijänne kanavan välittömässä läheisyydessä.

KEHITETTÄVÄÄ MATKAILUSSA JA LOMAILUSSA

- Leppälahden sataman rakentaminen
- Leppälahden vesillelaskuluiskan ja huoltolaiturin rakentaminen
- Leppälahden uimarannan palveluvarustuksen parantaminen, esim. grillikatos, nuotiokehä, pöytäpenkkiyhdistelmä, lisää pukukoppeja
- Uudet infotaulut ja opaskyltit kyläkeskustaan ja uimarannoille
- Vesistön hyödyntäminen matkailullisesti ja virkistykseksi
- Venereitin merkitseminen välille Leppälahti – Toivakka
- Olemassa olevia matkailukohteita ja arvoja kartoitettava ja tuotava esille markkinoinnin kautta
- Kyläkirjan tekeminen

LIIKENNE

Leppälahti sijaitsee liikenteellisesti ottaen todella merkittävässä solmukohdassa. Jyväskylä – Kuopio välinen valtatie 9 menee alueen halki, samoin Jyväskylä – Pieksämäki välinen rautatie. Keitele – Päijänne kanava sivuaa Leppälahden aluetta. Kanavuoreen valtatie 4:lle on ainoastaan matkaa Leppälahdesta viisi kilometriä.

TIET

Varsinkin valtatie 9:llä Leppälahden alueen kohdalla keskivuorokausiliikennemäärät ovat kohonneet huomasti, jolloin liikenneturvallisuusnäkökohdat ovat jääneet täysin huomioitta. Kevyen liikenteen väylän rakentaminen pitäisi saada alulle välittömästi välille Kanavuori – Leppälahti. Järvipenkereen kohdalla kevyen liikenteen väylä voitaisiin erottaa välikaiteella. Leppälahden uimarannan ja kioski-kahvion kohdalle olisi rakennettava kevyen liikenteen alikulkutunneli pikimmiten. Ruokosaaren ja Palvajärvi – Mehtoniemen 9 – tien liittymien liikenneturvallisuutta tulisi parantaa (kiihdytys- ja hidastuskaistat).

Leppälahden aluetta itä – länsi suunnassa halkaisee Toivakka – Leppälahti välinen kantatie 6181. Kevyen liikenteen väylän rakentaminen kyläkeskukseen lisää ulkoilu- ja liikkumismahdollisuuksia sekä turvallisuutta. Katuvalaistusta tulee jatkaa Lepäsmutkasta Muurikaisentielle sekä valaista kokonaisuudessaan väli 9-tieltä Palvajärventie – Muurikaisentie päättyen Leppälahdentiehen. Samalla taataan lapsille turvalliset koulumatkat ja vapaa-ajan liikkumiset. Myös alueen yksityisteitä olisi saatava parempaan kuntoon.

VENEILY

Keitele – Päijänne kanavan valmistumisen myötä veneily on lisääntynyt alueella melkoisesti. Leppälahden uimarannan vieressä on alueen ainut venelaituri. Tuulisten rantojen ja määrällisesti vähäisten venepaikkojen vuoksi laituripaikat olisivat todella välttämättömät. Veneilyn kannalta tärkeimmät investoinnit ovat sataman rakentaminen sekä betonisen vesillelaskuluiskan ja huoltolaiturin rakentaminen. Varsinkin palo- ja pelastustoimen kannalta vesillelaskuluiska ja huoltolaituri ovat ensiarvoisen tärkeitä. Näin pystytään takaamaan veneilyturvallisuus Leppävedellä ja osin myös Keitele – Päijänne kanavalla.

JULKISET LIIKENNEVÄLINEET

Suurin osa koulukuljetuksista hoidetaan linja-autokuljetuksin. Myös taksiyrittäjät ylläpitävät tuettua koulukuljetusta ja KELA- korvausten piirissä olevaa kuljetusta Leppälahden alueen reuna-alueilla. Jyväskylä – Hankasalmi välillä liikennöivät linja-autot pysähtyvät alueella tarvittaessa.

TEKNINEN HUOLTO

Leppälahden alueella alkaa vuoden 2004 syksyllä maakunnallisesti todella merkittävä vesihuoltohanke. Tärkeimmät tiedot hankkeesta käyvät ilmi liitteenä olevasta Leppälahti – Savio vesihuoltohankkeen yleissuunnitelmasta. Alustavien selvitysten mukaan Leppälahti – Savio vesihuolto-osuuskuntaan tulee liittymään yli 95 % alueen vakituisista kiinteistöistä ja yli 65 % lomakiinteistöistä. Vuoden 2004 alussa voimaan tullut jätevesiasetus lisää omalta osaltaan liittymishalukkuutta. Leppälahti –Savio vesihuolto-osuuskunta tulee olemaan Keski-Suomen maakunnan ylivoimaisesti suurin vesiosuuskunta noin 550 kiinteistömäärällään. Vesihuoltohanke on todella merkittävä sekä ympäristön- että vesistönsuojelulliselta kannalta. Näin pystytään turvaamaan alueen kolmen pohjavesialueen säilyminen tuleville sukupolville sekä parantamaan alueen järvien tilaa huomattavasti.

Samanaikaisesti vesi- ja viemäriverkon rakentamisen yhteydessä pyritään rakentamaan laajakaistaverkkoa sekä muuttamaan alueen ilmakaapelointia maakaapeloinniksi.

LIITTEET